

Всеукраїнський день краєзнавства

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника м. Острога

Дев'яносто п'ять років тому – 28 травня 1925 р. – у Харкові розпочала свою роботу Перша Всеукраїнська конференція з краєзнавства, де було створено Український комітет краєзнавства, що з часом координував роботу 30 тисяч активістів-дослідників і десятків їхніх регіональних осередків, організував видання часопису «Краєзнавство». Очолив комітет академік **Матвій Яворський**, що в 1930-ті роки став жертвою сталінського терору. Репресії не обійшли і багатьох представників краєзнавчого активу в усіх областях і районах України. Пройшов табори і заслання, заборону займатися улюбленою справою і уродженець села Борисів колишнього Острозького повіту **Григорій Равчук** – випускник Київського університету, секретар товариства «Промісвіта» в Острозі 1923 р., який переїхав на Радянську Україну допомагати справі українізації – як педагог і краєзнавець-фольклорист. Український комітет краєзнавства змушений був згорнути свою роботу.

Місцеві краєзнавчі осередки почали створювати знову у повоєнні роки. Понад 100 тис. літописців-дослідників рідного краю були залучені до роботи над випуском «Історії міст і сіл Української РСР» у 26 томах, яка досі не має аналогів у світі (2360 авторських аркушів, у томах вміщено 1340 статей з історіями обласних і районних центрів та інших значних населених пунктів, 8619 статей про всі селища міського типу та центри сільрад, вміщено 9 тисяч ілюстрацій). У підготовці цієї праці мали можливість узяти участь і Григорій Равчук – уже науковець Острозького краєзнавчого музею (автор нарисів про Острог), і його молодший колега **Олексій Фрідріх** (автор нарисів про Хорів).

27 березня 1990 р. на хвилі демократичних перетворень, національного піднесення суспільства в Києві відбувся Перший Всеукраїнський краєзнавчий з'їзд, який заснував Всеукраїнську спілку краєзнавців – спадкоємицю традицій Українського комітету краєзнавства.

16 жовтня 2008 року Кабінет Міністрів України видав постанову: «*Враховуючи видатні заслуги у забезпеченні розвитку української національної культури, надати статус національної Всеукраїнській спілці краєзнавців і надати іменувати її – Національ-*

на спілка краєзнавців України».

Понад 20 років головою НСКУ був **Петро Тронько** (1915 – 2011) – Герой України, академік НАН України. Свого часу у ранзі заступника глави уряду Української РСР із гуманітарних питань він безпосередньо займався питаннями організації історико-культурного заповідника Острога, створена у 1921 р. Із 2012 року Спілку очолює член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор **Олександр Реєнт**. Тривалий час організацію краєзнавців Рівненщини очолював її засновник – журналіст і літератор **Іван Пащук** (1938 – 2013), активний учасник наукових конференцій в Острозі та автор публікацій у наших наукових збірниках і газеті «Замкова гора». Нині головою її правління є **Андрій Жив'юк** – кандидат історичних наук, керівник науково-редакційної групи книг «Реабілітовані історією. Рівненська область», завідувач кафедри історії Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. Його – уродженця Дермані – теж цікавить острозька проблематика.

Давні традиції має історичне краєзнавство в Острозі. У переліку визначних дослідників рідного краю – імена **Якима Перлштейна**, **о. Аполонія Сендульського**, **Станіслава Кардашевича**, **Менахема-Менделя Бібера**, **о. Михайла Тучемського**, **Йосипа Новицького**, **Григорія Равчука**, **Прокопа Соколяньського**, **Олексія Фрідріха**, **Петра Андрухова**, **Антоня Новоселецького**. 1989 р. в Острозі під керівництвом П. Андрухова було організовано Острозьке науково-краєзнавче товариство «Спадщина», яке 1993 р. отримало ім'я князів Острозьких. Товариство започаткувало науково-краєзнавчі конференції «Острог на порозі 900-річчя», які в наші дні справедливо оцінюють як пролог гідного відзначенні на загальнодержавному рівні визначного ювілею нашого історичного міста і перший крок до відродження в ньому вищої школи – нині Національного університету «Острозька академія». І не випадково першим її почесним професором став краєзнавець Петро Зотович Андрухов. Так само не випадково, що імена низки згаданих вище краєзнавців увічнені в назвах вулиць Острога.

Останні роки 28 травня в пам'ять про вже легендарний харківський форум 1925 р. відзначають Всеукраїнський день краєзнавства. Зі святом, шановні друзі і колеги, як і всі читачі та поціновувачі ваших досліджень, публікацій, відкриттів.